

Universiteit
Leiden

Prof. Dr. Sarah de Lange
Hoogleraar Nederlandse Politiek
Instituut Politieke Wetenschap

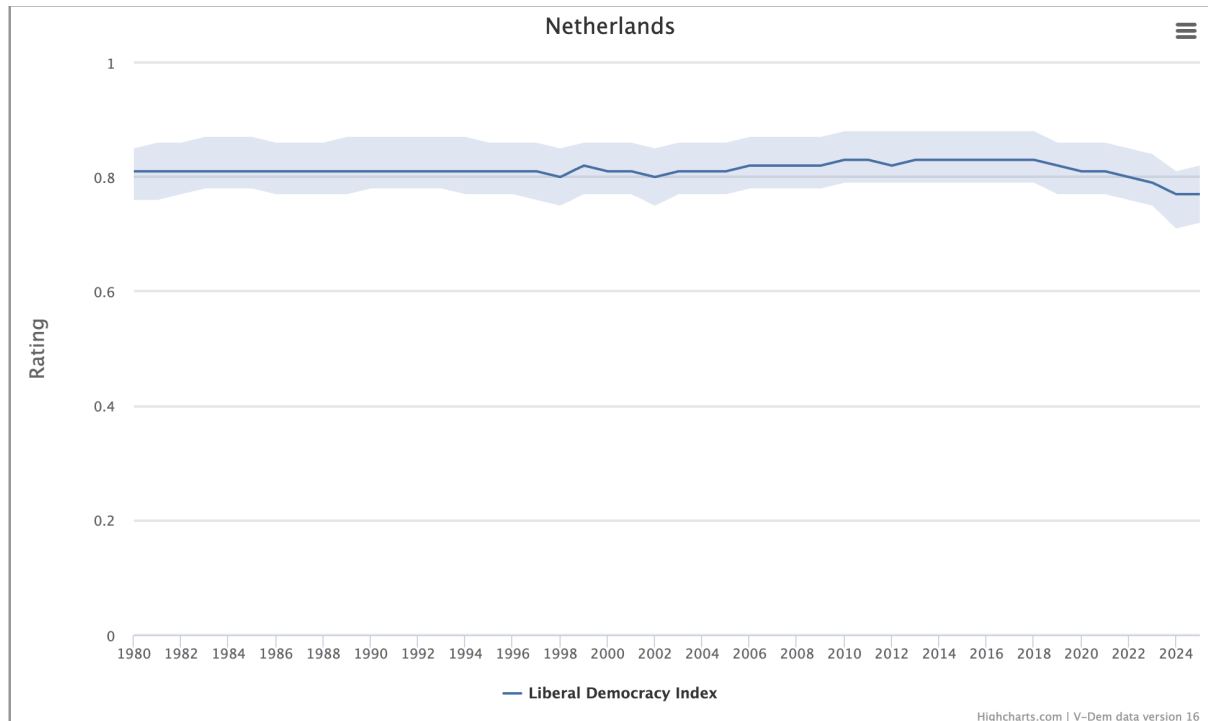
Staat van de democratische rechtstaat in Nederland

1. Wereldwijd staan liberale democratieën onder druk. Volgens het meest recente V-DEM rapport, een jaarlijkse wetenschappelijke rapportage gebaseerd op een zeer uitgebreide meting van de mate waarin landen democratisch zijn, leefde in 2025 slechts 7 procent van de wereldbevolking in een democratische rechtsstaat. Op basis van hun gedaalde V-DEM score kunnen de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk niet langer als democratische rechtsstaat geclassificeerd worden.
2. Nederland wordt nog als liberale democratie geclassificeerd door V-DEM, maar haar score is de afgelopen jaren gedaald (zie Figuur 1). Waar het land tot 2018 stabiel scoorde, is sindsdien een lichte neergang ingezet. In 2021 dook Nederland met haar score voor het eerst onder de 0.8 (op een schaal van 0 tot 1). In het rapport over het jaar 2024 werd Nederland expliciet als casus besproken, omdat de daling voor het eerst statistisch significant was vergeleken met de score 10 jaar eerder.
3. De democratische rechtsstaat in Nederland scoort bij V-DEM slechter dan in landen waarmee ze doorgaans vergeleken wordt, zoals de Scandinavische landen, België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Zwitserland. Ook is de achteruitgang in Nederland groter dan in deze landen.
4. Op de subonderdelen waarop landen worden gescoord in de V-DEM data zijn er onderdelen waarop Nederland historisch gezien niet optimaal scoort, zoals de vrijheid van vereniging, en subonderdelen waar de laatste jaren een achteruitgang is waar te nemen, zoals de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van informatiegaring.
5. Politicologisch onderzoek wijst in de eerste plaats naar de rol van politieke elites bij deze achteruitgang. Met name wanneer zij rechtstatelijke normen niet respecteren, uitdragen, en verdedigen kan erosie plaatsvinden. Bijvoorbeeld in

crisissituaties of wanneer zij hun politieke of persoonlijke belangen boven democratisch rechtstatelijke normen stellen.

Figuur 1

V-DEM score voor Nederland op liberale democratie index (1980-2025)

Bronnen

Honingh, M.E. en C.T. van Ham, (2024) Verkenning en verdieping democratische erosie en respons in Nederland. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken

Nord, M., D. Altman, F. Angiolillo, T. Fernandes, A. Good God, en S.I. Lindberg (2025) Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization – Democracy Trumped? University of Gothenburg: V-Dem Institute.

Nord, M., D. Altman, T. Fernandes, A. Good God, en S.I. Lindberg (2026) Democracy Report 2026: Unraveling The Democratic Era? University of Gothenburg: V-Dem Institute.